

Journal of Human Rights and Peace Studies

journal homepage: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HRPS/index>

ARTICLE REVIEW

COVID-19 and Human Rights: We are all in this together.

United Nations. (2020). COVID-19 and human rights: We are all in this together.

<https://unsdg.un.org/resources/covid-19-and-human-rights-we-are-all-together>

Thanaphumintr Narkurairattana/ธนภูมิินทร์ นาคอุไรรัตน์¹

Faculty of Physical Therapy, Srinakharinwirot University, Thailand/

คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย

Email: thanaphumintr.narkurairattana@g.swu.ac.th

Article History

Received: 19-Nov-2021

Revised: 25-Nov-2021

Accepted: 29-Nov-2021

บทความเรื่อง COVID-19 and Human Rights: We are all in this together (2020) อาจแปลเป็นไทยได้ว่า “โควิด-19 กับสิทธิมนุษยชน: เราทั้งหลายล้วนกำลังเผชิญร่วมกัน” เป็นบทความที่สหประชาชาติได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในห้วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือที่เรียกกันอย่างสั้นว่า COVID-19 หลังจากที่เกิดการสหประชาชาติได้ออกมาเรียกร้องให้นานาชาติร่วมมือกันฝ่าวิกฤตโรคระบาดใหญ่โดยใช้หลักการสิทธิมนุษยชนสากลเป็นแนวทางร่วมกัน (United Nations, 2020) ภายหลังจากที่การรับมือกับโรคระบาดมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางทั่วโลก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับการแพร่ระบาดของเชื้อโรคอื่นในอดีต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเชื้อ HIV และ AIDS ที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อในการรักษาและการตีตราทางสังคม (Guterres, 2020)

เนื้อหาสำคัญในบทความนี้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนว่าเป็นกุญแจสำคัญสู่การวางแผนรับมือกับการ

¹ นักศึกษาคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย

แพร่ระบาดครั้งใหญ่อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านการรักษาพยาบาลและผลกระทบต่อชีวิตของผู้คน และชี้ให้เห็นว่า การรับมือกับวิกฤตโรคระบาดดังกล่าวโดยยึดหลักการสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่ง จะทำให้การรับมือวิกฤตในครั้งนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะในสถานะที่มนุษยชาติกำลังเผชิญกับความท้าทายร่วมกันอย่างมากจากการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ซึ่งนำมาสู่การเสียชีวิตของผู้คนทั่วโลกจำนวนมากกว่าสี่ล้านคน และมีผู้ติดเชื้อทั่วโลกอีกมากกว่า 213,599, 708 คน (WorkPoint Today, 2021)

ในสถานการณ์ที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตครั้งใหญ่อย่างไม่เคยมีมาก่อน และเป็นวิกฤตที่มาถึงอย่างไม่ทันตั้งตัว หลายประเทศจึงจำเป็นต้องออกมาตรการพิเศษ เพื่อป้องกันและชะลอการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด นำมาสู่การจำกัดอิสรภาพด้านต่าง ๆ ของประชาชน และส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิต ความปลอดภัย การเข้าถึงปัจจัยสี่พื้นฐานของการดำรงชีพ การศึกษาซึ่งมาตรการเหล่านี้กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และยังส่งผลกระทบรวมถึงปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย

สหประชาชาติตระหนักถึงข้อท้าทายระหว่างการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล (individual rights) ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัสที่จะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนร่วมของสังคม (collective rights) โดยรวม ดังนั้น จึงจัดทำแนวทางปฏิบัติขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นการย้ำเตือนว่าเป็นภาระผูกพันที่รัฐต่าง ๆ ซึ่งผูกพันตนเองเข้ากับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลจำเป็นต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้แน่ใจว่ามนุษย์ทุกคนจะได้รับการปกป้องจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ เป้าประสงค์ของงานชิ้นนี้ แบ่งออกเป็น 3 เป้าประสงค์ คือ 1. เพื่อเสริมสร้างการตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านสุขภาพทั่วโลกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2. เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาจากวิกฤตการณ์ต่อผู้คนในวงกว้าง และ 3. เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาตามมาเพิ่มขึ้น

ปัญหาหลักร่วมกันที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ต้องหาทางรับมือในช่วงเวลาของการระบาดใหญ่ ได้แก่ ปัญหาคนตกงานและการขาดอาหารเพิ่มสูงขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนภายในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ปัญหาการปิดโรงเรียนขนาดใหญ่ทำให้เด็กนักเรียนกว่า 1 พันล้านคน ต้องหยุดเรียน ในขณะที่บางส่วนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นระบบออนไลน์ท่ามกลางความไม่พร้อมทางเทคโนโลยีและระบบรองรับที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัวที่สูงขึ้นโดยเฉพาะปัญหาการทำร้ายร่างกายผู้หญิง และปัญหาการวางแผนรับมือต่อโรคระบาดที่ไม่สัมพันธ์กับการเข้าถึงทรัพยากรของคนยากจนและคนไร้บ้าน เช่น ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่เหมาะสม รวมไปถึงการเว้นระยะห่างของผู้คนในชุมชนแออัด ด้วยเหตุนี้สหประชาชาติจึงเห็นว่าการรับมือวิกฤตการณ์ในครั้งนี้จะเป็นความจำเป็นที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันหาแนวทางที่ครอบคลุมมีความเสมอภาคเป็นธรรม และเป็นแนวปฏิบัติที่มีความเป็นสากลเพื่อให้ผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปได้

ท่ามกลางวิกฤตการแพร่ระบาดใหญ่ครั้งนี้ ปัญหาที่จะนำมาสู่ความเสี่ยงที่มนุษยชาติจะพ่ายแพ้แก่ วิกฤตการณ์ คือ ปัญหาของการแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก ตั้งแต่การเลือก ปฏิบัติต่อการสวมหน้ากากป้องกันโรคในระยะแรก ๆ ของการแพร่ระบาด หรือแม้กระทั่งการแสดงท่าที รังเกียจต่อผู้ติดเชื้อในหลายสังคม ที่เป็นประเด็นสำคัญอีกประการคือ การเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการให้วัคซีนแก่ บางประเทศ และบางคนบางกลุ่ม ในขณะที่ไวรัสไม่เลือกปฏิบัติต่อคน แต่ในสังคมมนุษย์กลับมีประเด็นของ การแบ่งแยกเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น ส่งผลให้คนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงการรักษาพยาบาลและการป้องกันการติดเชื้อ อย่างมีคุณภาพ กลายเป็นกลุ่มคนที่หลุดออกจากการปกป้องของรัฐ ทำให้มีโอกาสที่จะกลายเป็นผู้กระจายเชื้อ และแน่นอนว่าส่งผลกระทบในระยะยาวเพราะทำให้ความพยายามของรัฐในการควบคุมการแพร่ระบาด ล้มเหลว ข้อเสนอของสหประชาชาติ คือการรวมเป็นหนึ่งเดียว ยุติการเลือกปฏิบัติ และสร้างความร่วมมือใน การควบคุมจำกัดการแพร่ระบาดในแนวทางที่สอดคล้องและเกื้อกูลต่อกัน

เป็นเรื่องที่น่าเศร้าที่วิกฤตการณ์ครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบและเพิ่มความเปราะบางต่อกลุ่มคนที่มีความ เปราะบางอยู่แต่เดิมในสังคม ทั้งยังผลักดันให้ไปเป็นคนชายขอบเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ พิการที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อจากสถานพยาบาลสูง และอาจถูกละเลย หรือไม่ได้รับการบริการด้านการ รักษาพยาบาลที่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการที่มีปัญหาการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ ยากขึ้นไปกว่าเดิม รวมไปถึงการเข้าถึงอาหาร น้ำสะอาดและการรักษาพยาบาล ยิ่งกว่านั้น ขณะที่มีความ เหลื่อมล้ำเกิดขึ้นภายในกลุ่มคนชายขอบของสังคม พบว่ามีการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่าง เข้มงวดต่อกลุ่มชนต่างชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยทางศาสนา ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัยและกลุ่มชนพื้นเมือง รวมทั้งผู้อพยพ ทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหาการตกงานเพราะการถูกเลือกปฏิบัติและไม่สามารถกลับสู่ประเทศบ้านเกิด เนื่องจากการออกมาตรการปิดประเทศห้ามการเดินทางเคลื่อนย้ายผู้คนทั่วโลกกว่า 167 ประเทศ ผลที่เกิดขึ้น คือ ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพต้องอาศัยอยู่กันอย่างแออัด และถูกจำกัดการเข้าถึงระบบสุขภาพและการดูแล รักษาพยาบาลที่มีคุณภาพเพียงพอ แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้เพราะ ความกลัวที่จะถูกจับกุม คุมขังหรือถูกเนรเทศและกลายเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อที่สูง

อีกด้านหนึ่ง เมื่อผู้อพยพเดินทางกลับประเทศบ้านเกิดก็ถูกรัฐบาลเพ่งเล็งเนื่องจากมีความเสี่ยงของการ ติดเชื้อ และอาจกลายเป็นต้นตอของการระบาดครั้งใหม่ภายในประเทศ นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการเข้าถึง สิทธิขั้น พื้นฐานและการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชนพื้นเมือง ทั้งการเข้าถึงสิทธิการได้รับการรักษาพยาบาลจากรัฐ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงอัตถิภาวนิยมและภัยคุกคามทางวัฒนธรรมต่อกลุ่มชนพื้นเมือง เหล่านี้ล้วนเป็นผลจากการเลือก ปฏิบัติต่อกติกาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง

นอกจากการระบาดครั้งนี้จะส่งผลต่อวิถีชีวิตแล้วยังส่งผลทางด้านสังคมและการเมืองทั่วโลก โดย พบว่าในทุกภูมิภาคเกิดกระแสความเกลียดชังและกลัวชาวต่างชาติผ่านการสอดแทรกคำพูดที่นำมาสู่ความ

เกลียดชัง การตีตราผู้ติดเชื้อ การเหยียดผิวและการทำร้ายร่างกายตัวบุคคลซึ่งถูกมองเป็นต้นเหตุของการแพร่ระบาดเชื้อ ดังนั้นประเทศสมาชิกจึงมีหน้าที่หลักในการต่อต้านการแบ่งแยกทางสังคมและการใช้คำพูดที่แสดงถึงความเกลียดชังผ่านทางหน่วยงานของรัฐและสื่อมวลชนทั้งยังต้องแสวงหามาตรการการปกป้องและคุ้มครองสิทธิให้ครอบคลุมแก่ทุกกลุ่มบุคคลทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ) กลุ่มผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย นักโทษ และผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพ เป็นต้น

การหาทางออกที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมที่สหประชาชาติเสนอ คือ การเปิดให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทั้งในภาคประชาคม และภาครัฐ รวมทั้งความร่วมมือจากภาคเอกชน ภาคธุรกิจและสื่อมวลชนซึ่งสามารถมีส่วนช่วยนำเสนอข้อมูล ของโรคระบาดและวิธีการรับมือ ในส่วนของภาคธุรกิจและภาคเอกชนสามารถร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนและ ตอบสนองต่อมาตรการควบคุมโรคของรัฐได้หลากหลายวิธีการ เช่น การเพิ่มกำลังการผลิตอุปกรณ์ทางการแพทย์ หรือชุดป้องกันสำหรับเจ้าหน้าที่แนวหน้าที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติงานกับผู้ติดเชื้อโดยตรง

ในส่วนของ การออกมาตรการการบังคับใช้ทางกฎหมายหรือระเบียบใด ๆ ของรัฐในช่วงวิกฤตโรคระบาด ต้องมีความสมเหตุสมผลไม่เกินความจำเป็นและมีแนวโน้มที่จะ แก้ไขปัญหาได้จริง ทั้งนี้ การปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อภาคประชาชนมีความไว้วางใจต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริง โดยปราศจากการปกปิดหรือปลอมแปลงจากรัฐ ซึ่งถือเป็นสิทธิและเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการแสดงออก จึงเป็นที่มาของการตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตซึ่งรัฐควรขยายการบริการด้านอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมแก่ทุกกลุ่มชนโดยปราศจากการแบ่งแยก และมีการเปิดเผยข้อมูลขอบเขตผลกระทบอย่างตรงไปตรงมา การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ผ่านทางเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์บนพื้นฐานของความจำเป็น และมีการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ โดยมีกฎหมายคุ้มครอง มีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และพร้อมจะรับฟังปัญหา และคำวิจารณ์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สหประชาชาติ ยังนำเสนอเรื่องข้อควรระวังเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย หรือ มาตรการต่าง ๆ ในสถานการณ์ฉุกเฉินของรัฐบาลซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจและจะยังส่งผลต่อกระบวนการที่สำคัญทางประชาธิปไตยหรือการเลือกตั้ง ด้วยการแสดงออกของประชาชนในการลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้งอย่างเสรี ซึ่งมักสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลในการควบคุมโรค ในบางกรณี เพื่อการรับมือกับการแพร่ระบาดด้วยมาตรการ เช่น การเว้นระยะห่างเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดอาจส่งผลให้มีความจำเป็นที่จะต้องเลื่อนการเลือกตั้งออกไป นำมาสู่ความตึงเครียดทางการเมืองที่สูงขึ้นทุกขณะ ดังนั้นเพื่อเป็นการลดภาวะความตึงเครียดทางการเมืองรัฐจึงควรเคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง การออกมาตรการจำกัดและควบคุม การเข้าถึงข้อมูล การปราบปราม จับกุม คุมขัง ดำเนินคดีกับคู่แข่งทางการเมือง นักเคลื่อนไหว นักข่าว แพทย์และบุคลากรสาธารณสุข ฯลฯ จะเป็นการเร่งเร้าให้เกิดสภาวะตึงเครียดเพิ่มขึ้นและยากต่อการ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

นอกจากนี้ทุกประเทศทั่วโลกควรคำนึงถึงความช่วยเหลือระหว่างประเทศทั้งในด้านการจัดหาวัคซีนและอุปกรณ์ทางการแพทย์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ทุกประเทศ ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปด้วยกันโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนสากลเป็นหลัก

ข้อสังเกตที่สำคัญคือ วิกฤตการณ์ครั้งนี้ได้เผยถึงจุดอ่อนด้านสิทธิมนุษยชนและถือเป็นบทเรียนสำคัญซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้เข้าถึงสิทธิที่พึงได้รับ และสร้างระบบที่จะสามารถป้องกันปัญหาในอนาคต

กล่าวโดยสรุป บทความนี้มีประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนสำคัญต่อการรับมือกับวิกฤตโรคระบาดใหญ่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อรัฐบาลและผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายและผู้บริหารทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จะนำข้อเสนอแนะของสหประชาชาติไปปรับใช้ในการปฏิบัติการควบคุมและรับมือกับวิกฤตโรคระบาดเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางสุขภาพ และเผื่อระวังมิให้มีใครต้องหลุดออกนอกระบบการป้องกันและควบคุมโรคเพราะเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติทางใดทางหนึ่ง และบทความนี้สำคัญต่อสังคมไทยที่จะได้นำแนวทางปฏิบัติของสหประชาชาติมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนการรับมือกับการแพร่ระบาด การจัดสรรวัคซีนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่โดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุทางการเมือง ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยเหตุอื่นใดก็ตาม การจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์และการสาธารณสุขเพื่อการป้องกันโรคในถิ่นที่อยู่ห่างไกลอย่างทันต่อเหตุการณ์ และที่สำคัญ ต้องไม่ลืมว่าบรรดาแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขล้วนเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเสมอกันและเป็นตัวแสดงสำคัญในการรับมือกับการแพร่ระบาดใหญ่ครั้งนี้ การปฏิบัติต่อพวกเขาจึงควรกระทำบนฐานของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิทางด้านแรงงาน ด้านสุขภาพรับรองด้วยเช่นกัน

References

- Guterres, A. (2020, April 23). We are all in this together: Human rights and COVID-19 response and recovery. <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/we-are-all-together-human-rights-and-covid-19-response-and>
- Davis, S. (2020). Human rights and Covid-19. *Global Challenges*, Special Issue No. 1. https://globalchallenges.ch/issue/special_1/human-rights-and-covid-19/
- WorkPoint Today. (2021, December 2). COVID-19, World Update. <https://covid19.workpointnews.com/>